

Свидник – місце єднання людей одної культури і традицій

21 – 23 червня 2024 року у Свиднику відбулось 70 Свято русинсько-української культури, яке вважається вершинною подією в діяльності Союзу ру-

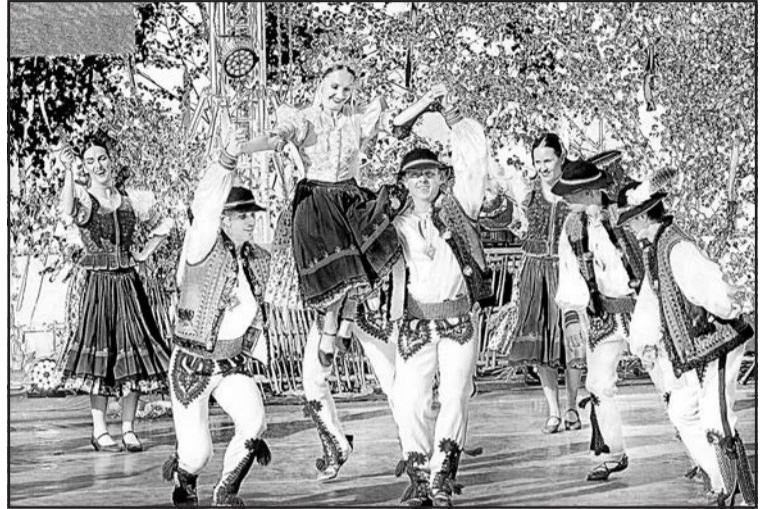
синів-українців СР і взагалі в культурно-національному житті русинів-українців. Ця масова національно-культурна подія символічно виражає небачений

досі розвиток культури русинів-українців нашої республіки на полі народної художньої творчості і стала символом збереження ідентичності нашого населення, його мови, фольклору і народних традицій.

Огляд народної художньої творчості завдяки Святу набув небачених вимірів. Народна культура вийшла на сцену. Ця сцена дала розкриття розвитку народним талантам, які презентували і сьогодні презентують наше населення не лише у Словаччині, але і далеко за її межами. Недарма поет Федір Лазорик однієї з своїх книг дав назву «Вік наш фестивалний» (1958).

Напередодні 70 Свята русинсько-української культури в Словацько-українському культурному та інформаційному центрі в Пряшеві була відкрита виставка, яка показує історію Свята у фотографіях.

Головний організатор – Союз русинів-українців Словацької Республіки – разом з співорганізаторами

▲ Піддуклянський художній народний ансамбль – «ПУЛЬС» (Пряшів) повертається у творенні своїх художніх номерів до народних джерел.

– містом Свидник, СНМ – Музеєм української культури, культурними організаціями міста Свидник і Пряшівським самоврядним краєм залучив до підготовки і проведення Свята тих найбільш покликаних – фольклористів, режисерів, сценаристів, хореографів, які надали Святу ознаки професіоналізму і художньої довершеності. Це було видно, зокрема, у виступах танцюристів, співаків, музикантів, які живуть фольклором і смислом свого життя бачать у фольклорній стихії, яка надихає людину до творчості.

Протягом трьох днів програма Свята відбувалася на різних місцях – на центральній площі у Свиднику перед СНМ – МУК, де відбувалося змагання дітей в малюванні на асфальті з тематикою Свята, школа танцю для дітей, а згодом модний огляд, в Піддуклянській бібліотеці, де відбулась бесіда з письменниками, а в будинку СНМ – Музею української культури відбулась виставка, присвячена 60-річчю заснування музею.

(Продовження на 2 стор.)

▲ Урочисту промову з нагоди 70-річчя Свята русинсько-української культури виголосив голова Центральної ради СРУСР Павло Богдан. Фото з церемонії урочистого відкриття Свята (зліва): приматорка міста Свидник Марцела Іванцова, Павло Богдан, голова Регіональної ради СРУСР у Свиднику Людмила Ражина, Надзвичайний і Повноважний посол України в СР Мирослав Кастрян.

Свято культури – наша гордість

Урочиста промова голови Центральної ради Союзу русинів-українців Павла Богдана на відкритті Свята Свидник, 23.6.2024 р.

Vážené dámy, vážení páni!
Шановні пані і панове!

Srdčne Vás vítam na jubilejných sedemdesiatych Slávnostiach rusínsko-ukrajinskej kultúry, ktoré sa už tradične konajú tu, vo Svidníku – v tomto peknom podduklianskom meste.

Ваше місто, дорогі свідничани, кожного року на три дні стає і нашим містом – нас, організаторів Свята культури, виступаючих і глядачів, які сюди приходять з різних місць Словаччини та із-за границі.

70 – це для нас сьогодні не лише проста цифра. Вона в собі містить сотні цікавих програм, тисячі виступаючих, сотні тисяч глядачів, але передусім години і дні наполегливої роботи членів самодіяльних колективів і організаторів Свята.

Як відомо, перше Свято – з ініціативи тодішньої Культурної спілки українських трудящих – відбулося в Меджилабірцях в 1955 році, де для нього спеціально, за дуже короткий час, було побудовано природний амфітеатр. Виступило на ньому 1500 учасників. Через рік – 23-24 червня (юна) 1956 року друге Свято відбулося вже у Свиднику. І знову на новому амфітеатрі. Його будова почалася в середині березня (марця) 1956 року, а вже через три місяці тут міг відбутися величний фестиваль за участі 80 колективів. А це і завдяки тому, як до справи приступали не лише відповідні функціонери, але й рядові громадяни. На будівництві амфітеатру бригадували працівники тодішнього ЦК КСУТ, місцеві національні комітети, учні Одинадцятирічної та Сільськогосподарської школи у Свиднику, Середньої промислової школи будівельної в Бардіїві. Па-

нувала щира добросердечність і гостинність, учасників Свята приймали на нічліг громадяни Свидника і навколишніх сіл. Сьогодні, коли наші села ледве виживають, тяжко уявити собі, що на сцені нового амфітеатру виступали люди з таких сіл, як Нижнього Тваріжця, Ременин, Кружльової, Гостовиць, Бодружала, Рокитова, Вірлова, Гавая, Ольки, Шамбрана, Вільшавки, Вислави, Колбасова, Фрички, Збудської Білої, Сулина, Нижнього Комарника, Рівного, Бзян, Руського, Чертіжного, Шариського Ястраб'я та багатьох інших сіл, де вже довгі роки й не чути про якусь народну самодіяльність. Тут би було на місці навести й імена тих людей, які про те заслужилися, але це би був дуже довгий список.

Отже, сьогодні Свято нашої культури відзначаємо вже у сімдесятий раз. Таким ювілеєм і таким святом не може похвалитися будь-хто. За тих дотеперішніх 69 років тут, на тій сцені, ми побачили сотні інтересних програм, на ній танцювали і співали тисячі виступаючих, за якими треба бачити години і дні наполегливої роботи, але також гордість на свої традиції і на свій народ. В сьогоднішніх умовах нам, із-за різних причин, тяжко досягти такі рекордні цифри, як то було колись, коли, наприклад, за перших 50 річників на Святі презентувалося понад 2 100 (2 161) домашніх колективів із майже 64 000 (63 949) членами, 144 заграничні колективи і 107 гостюючих колективів. А це все побачило разом майже один мільйон сто сорок тисяч (1 139 000) глядачів. Це було і є однозначне свідчення багатства нашої народної культури, охоти працювати для

її розвитку, прагнення досягти вищих мет.

Якщо хтось у теперішній нелегкий час нехтує цими небувалими традиціями і роботою та натхненням наших попередників і організує контракції, де власна культура представляється в мінімальній мірі, то треба задуматися над щирістю їх задумів, які так чи інакше прямують до ліквідації цих традицій і надбань.

Але наперекір усьому наше Свято дожилося такого прекрасного ювілею. Наші колективи народної художньої самодіяльності все ще вважають виступ на Свидницькому святі завершенням своєї цілорічної наполегливої роботи. Поборюючи неймовірні перешкоди, вони, жертвуючи своїм вільним часом, а часто і грошима, сходяться на репетиціях, готують програми, презентуються на різних культурних акціях,

▲ Заключна сцена недільної галапрограми.

в тому числі на тих, які організує наш Союз, як на Фестивалі фольклору русинів-українців Словаччини в Каміонці, на Фестивалі духовної пісні в Снині, на огляді співаків народних пісень «Маковицька струна» в Бардіїві та Пряшеві, тут на нашому Святі культури у Свиднику чи десь інде.

Та найголовніше на тому те, що ці люди зберігають і помножують традиції наших предків, виносять їх до майбутнього, показують, що ми не народ нізвідки, а що наші корені на тій території сягають у сиву давнину і що ми маємо бути на що і на кого горді.

Vážené dámy, vážení páni! Naše

tohtoročné Slávnosti rusínsko-ukrajinskej kultúry podporil Fond na podporu kultúry národnostných menšín, Veľvyslanectvo Ukrajiny v Slovenskej republike, poslanci PSK Ján Vook a Ján Hirčko ako aj predseda Prešovského samosprávneho kraja Milan Majerský, ktorý prevzal aj záštitu nad podujatím. V mene Zväzu Rusínov-Ukrajincov Slovenskej republiky a všetkých uvedených spoluorganizátorov im za to úprimne ďakujeme.

Шановні пані і панове, бажано всім вам приємно прожити недільне пообіддя у свидницькому амфітеатрі і радісно завершити ювілейне сімдесяте Свято русинсько-української культури.

▲ Вечірній час в амфітеатрі.

Свидник – місце єднання людей одної культури і традицій

(Закінчення з 1 стор.)

Проте головна програма Свята відбувалася в амфітеатрі та в скансені СНМ – МУК. Зрозуміла річ: візитною картою Свята стали виступи фольклорних колективів, співаків, музикантів, які прибули на Свято з різних куточків нашого

▲ Чоловіча співацька група «Поляна», Кошиці.

краю, але і з-за границі – з Сербії – жіноча співацька група з Руського Керестура, яка порадувала глядачів віночком народних пісень русинів Воеводини, а також Вокальний ансамбль викладачів Великоберезнянської школи мистецтв (Україна), яка порадувала популярними українськими народними піснями.

Найбільш втішним для організаторів і любителів фольклору стали програми в п'ятницю і суботу, коли амфітеатр заповнився повністю глядачами. Особливо привабливими для глядачів були виступи музичних груп і співаків, зокрема, популярного співака Степана Штеця, свидницьких дитячих фольклорних колективів, але і виступ славної співачки Марії Мачошко.

70-те Свято русинсько-української культури кульмінувало заключною галапрограмою у неділю, 23 червня 2024 року, після обіду, виступами закордонних колективів з Нового Саду (Сербія) і Великого Березного (Закарпатська Україна), а також програмою Піддуклянсько-

го художнього народного ансамблю (ПУЛЬС) з Пряшева.

У галапрограмі виступали: жіноча співацька група «Поляна» з Орабини, чоловіча співацька група «Поляна» з Кошиць, фольклорні групи з сіл Словінки, Курів і Ториски, фольклорний ансамбль «Карпатынин» з Пряшева, який працює при Центральній раді СРУСР в Пряшеві, співак Томаш Михал Баб'як та домашні фольклорні колективи «Маковичка» та «Маковиця».

Ще перед галапрограмою відбулася церемонія відкриття Свята. Урочисту промову виголосив голова ЦР СРУСР Павло Богдан (текст промови друкуємо в номері газети). Він привітав депутатів Пряшівського самоврядного краю Яна Воока і

Яна Гірчка, предностку Округного уряду у Свиднику Яну Тхурікову, приматорів і старостів міст і сіл Свидницького і дальших округів Пряшівського краю.

Привітав на Святі Надзвичайного і Повноважного посла України в СР Мирослава Кастрана та інших працівників Посольства України, Почесного консула України Станіслава Обицького (Воронів н/Т.), делегацію Союзу русинів українців Сербії на чолі з Тарасом Чапком та делегацію Об'єднання лемків у Польщі. Разом з тим, лист подяки Павло Богдан вручив приматорці Марцелі Іванчовій і послу України в СР Мирославу Кастрану.

Приматорка міста Свидник Марцела Іванчова та Надзвичайний і Повноважний посол України в СР Мирослав Кастран з нагоди 70-річчя Свята звернулися до глядачів щирими словами. (Їх виступи друкуємо в цьому номері газети).

Листи-подяки з нагоди 70-річчя Свята були вручені тим, які заслужили у його розвитку, а також особам, які допомагають його організувати в наші дні, коли розвиток нашої культури потерпає значною мірою від нестачі грошей.

Свято культури у Свиднику стало місцем зустрічей людей, залюблених у фольклор, місцем зустрічей тих, хто прагне збереження рідної культури, нашої ідентичності на звивистих і не завжди прихильних до нас історичних обставин. Хоч в молоді витрачається рідна мова, проте ще не все втрачено, бо молодь живе фольклором, надбанням предків. Доки молодь буде пам'ятати своїх предків, їх пісні і традиції, доти будуть жити наша культура і наше Свято.

Мирослав ІЛЮК.
Фото Ладислава Цупера.

У Свиднику відкрито виставку з нагоди ювілею музею та Свята

Поєднання приміщень Словацького національного музею – Музею української культури у Свиднику та початок програми Свята русинсько-української культури також у Свиднику є вже випробуваною схемою. Цього року, однак, вона мала «родзинку», пов'язану з круглими річницями існування як музею, так і фестивалю.

Про це відчутно нагадувала виставка (до обох ювілеїв) у виставкових залах музею і підкреслювали святкові промовці на вернісажі у п'ятницю, 21 червня. Ювілейний музей в особі його директора Ярослава Джоганика, колишніх і теперішніх працівників привітав голова Центральної ради Союзу русинів-українців Словащини (СРУСР) Павло Богдан, виступила приматорка Свидника Марцела Іванчова, а також представник Музею народної архітектури у Львові Сергій Ціпішев (без присутності представників Словацького національного музею, в управлінні якого музей у Свиднику перебуває з 2002 року).

Директор музею пригадав, що «наші люди» навіть не усвідомлюють собі зв'язок між історією музею та фестивалем у Свиднику. Музей поступово розростається, сьогодні він налічує 75 тисяч предметів у своїх колекціях і розділений на 11 відділів. Він також може похвалитися своїми міжнародними контактами.

Приматорка Свидника висловила своє захоплення тим, що і саме місце долучилося до хронології ювілеїв,

оскільки готується відзначити 670-ту річницю першої письмової згадки про себе. Вона подякувала всім працівникам музею за роботу, яку вони

▲ За словами куратора Міріам Божикової, виставка, присвячена шістдесятиріччю музею, є «коротким підсумуванням багатогранної історії цієї інституції».

виконують, оскільки це також підвищує престиж міста. «Я з нетерпінням чекаю на нові виставки в музеї та на всі дальші святкування, бо це все належить до нашого міста», – заявила вона.

П. Богдан у своєму виступі зазначив, що СРУСР завжди отримував допомогу від музею, і не лише у підготовці святкувань. «Нам вдалося ви-

рішувати різні проблеми. Вірю, що так буде і надалі», – сказав він. Потім він вручив лист подяки СРУСР довірчому директору Мирославу Сополізі та нинішньому директору.

Подарунки музею передали також гості з львівського скансену. С. Ціпішев коротко розповів для «НЖ» про минулу і майбутню співпрацю: «У нас були великі плани, адже раніше ми багато робили разом, але, на жаль, війна в Україні перекреслила ці наміри, і ми чекаємо, як буде розвиватися ситуація».

За словами куратора Міріам Божикової, виставка, присвячена шістдесятиріччю музею, є «коротким підсумуванням багатогранної історії» цієї інституції. Водночас вона підтверджує її право на існування в місті під Дуклею. Виставка триватиме до 30 листопада цього року.

Вернісаж модерувала Людмила Ражина і виступав акордеоніст Браніслав Фецаканин.

Програма Свята розпочалася у п'ятницю в дообідній час – бесідою з літераторами у Піддуклянській бібліотеці під керівництвом голови Спілки українських письменників Івана Яцканина. Запрошеним гостем був також Ярослав Фецишин, директор видавництва «TIMPANI» з Ужгорода.

Ранкова програма Свята у п'ятницю до полудня включала в себе ще малювання на асфальті та показ моди. (їю)

▲ Малювання на асфальті.

▲ Школа танцю.

▲ Книжкову продукцію видавництва «TIMPANI» (Ужгород) представив Ярослав Фецишин, директор видавництва, вліво Іван Яцканин.

▲ Голова ЦР СРУСР Павло Богдан вручив директорів Піддуклянської бібліотеки у Свиднику Камілу Бенькові лист-подяку за плідну співпрацю у підготовці і проведенні програм Свята.

▲ Частина учасників бесіди з письменниками.

▲ Присутні на бесіді з письменниками вклонились пам'яті будителя Олександра Павловича і до підніжжя пам'ятника поклали квіти.

Президент Словацької Республіки Петер Пеллегріні: «Об'єдную Словаччину, де разом живуть люди різних національностей, релігій, світоглядів, орієнтацій і рас»

Інавгурація Президента Петра Пеллегріні відбулася в Братиславі в суботу, 15 червня 2024 року, близько полудня, під час урочистого засідання Національної Ради Словацької Республіки. Петер Пеллегріні офіційно став Президентом Словацької Республіки, прийнявши присягу з рук Голови Конституційного суду Словацької Республіки Івана Фіачана, замінивши на цій посаді Зузану Чаптову, яка залишає свій пост.

З інавгураційної промови
Петра Пеллегріні

Робота президента не повинна полягати в театральних і фальшивих жестах, які можуть добре виглядати ззовні

і отримати кілька днів висвітлення в ЗМІ. Посада президента має полягати у щоденній чесній роботі для людей. Не заради жестів, не заради оплесків ЗМІ – а заради людей. Народ є носієм влади, а всі політики, включно з Президентом, лише дарують її. І він справедливо очікує належної уваги та реальних результатів.

Я хочу пообіцяти вам, що об'єдную Словаччину, де разом живуть люди різних національностей, релігій, світоглядів, орієнтацій і рас. Я шукатиму шляхи, щоб дати всім людям відчуття згуртованої спільноти, яка мо-

же об'єднати і рухати свою батьківщину до кращого майбутнього.

Державно-національні інтереси Словацької Республіки будуть для мене важливішими, ніж оплески знаменитостей, прославляння ЗМІ чи похвали світових лідерів. Впевнена і горда Словаччина, народ, нація і держава завжди будуть для мене на першому місці. Словаччина є, була і буде міцною частиною Європейського Союзу та Північно-атлантичного альянсу – але вона ніколи не боїтиметься говорити в них своїм суверенним голосом.

Я також працюватиму над здоровими відносинами з усіма нашими сусідами. З чеським народом нас буквально пов'язують родинні зв'язки. З повагою дивимось на Польщу, яка дала світові великого Папу. Ми ніколи не забудемо Австрію, яка була притулком для багатьох людей у часи несвободи, а з Угорщиною ми маємо спільну історію протягом століть. Ми хочемо допомогти Україні досягти справедливого миру та подальшої відбудови.

▲ Виступає Марія Мачошко.

Для кожного важливо носити в собі частку нашої ідентичності

(З виступу приматорки міста Свидник на Святі культури)

Мене надзвичайно зворушив виступ дітей і молоді, які виступають у сидницьких колективах «Маковичка» і «Маковиця». Бачити таку велику кількість дітей, які залюблені у фольклор, – це надзвичайно зворушливе для мене. Це не можна висловити словами, не можна описати. Це будуть ті люди, які візьмуть ту естафету фестивалю до своїх рук.

Це велике підбадьорення для всіх нас. З великим тремтінням і пошаною я одягала на себе цю народу ношу, це вбрання. Це велика честь носити в собі частинку нашої історії, нашої ідентичності. Це є те, що би ми мали носити якщо не на собі, то хоча б мати в своєму серці. Фестивальні дні нашого сидницького Свята були дивовижними. Я вірю, що сьогоднішня програма буде достойною кульмінацією цієї неповторної культурної події.

Видячи на сцені наших малих сидницьких шанувальників і любителів фольклору, я не боюся перспектив цього фестивалю. Вони мають фольклор не лише на собі, але і в собі. Я рада участі у Святі посла Мирослава Кастрана і тому, що він зможе побачити, з якою любов'ю ми ставимось до Свята. Так будемо робити і в дальших роках.

такому високому рівні, як ми мали можливість сьогодні побачити.

Дякую творчим колективам, які вже третій день виступають у програмі, радують нас своїми виступами. Я дякую, що ці традиції ви передасте наступним поколінням, молоді, яка несе їх далі у майбутнє, несе їх у світ. Я дякую тим нечисленним українським колективам, які приїхали сюди попри складнощі, які є зараз з виїздом з території України і приїхали на цей фестиваль і своєю присутністю засвідчили багатство нашої української культури. Зрештою, дякую всім вам, які не забуваєте про це Свя-

то і не забуваєте про традиції, про культуру, нашу історію.

Лист-подяку, яку отримало Посольство України від СРУСРУ – це насправді подяка і цю подяку я би хотів адресувати всім тим колегам, всім тим послам, моїм попередникам, які працювали в Словаччині протягом тридцяти років незалежності і своєю присутністю, своїми діями так само допомагали, щоб цей фестиваль продовжував свою історію, традиції, щоб він нікуди не зник, і я обіцяю особисто, що поки я буду на чолі дипломатичної служби України, ми так само будемо це робити, будемо його підтримувати.

Свято культури у Свиднику – найбільше свято української народної творчості в Європі (З виступу Посла України Мирослава Кастрана на Святі)

Я вважаю високою честю для себе бути сьогодні тут разом з вами, тому що мало хто з моїх колег, українських послів, може похизуватися тим, що може бути присутнім на Святі, яке організовується вже в сімдесятий раз. І це без перебільшення і по праву рахується найбільшим святом української народної творчості в Європі. І тому, отримавши запрошення від голови Павла Богдана і від пані приматорки Марцели Іванчової, то я просто не зміг би не приїхати сюди і, більше того, мені вдалося разом з собою залучити також моїх колег з нашого посольства, яких сьогодні тут майже половина нашої установи.

Я хотів би подякувати перш за все організаторам цього прекрасного фестивалю, яким є Союз русинів-українців СР, особисто Павли Богдану за організацію триденного фестивалю. Хочу подякувати також мері міста Свидник за те, що ви надали свою підтримку і фінансову, моральну, і організаційну, і дальшу

допомогу, щоб це Свято відбулося в сімдесятий раз поспіль. Я хочу подякувати Пряшівському самоврядному краю і всім тим присутнім з вас і не присутнім, хто своїм внеском, своєю підтримкою зробив все для того, щоб ми сьогодні зібралися.

Сьогодні третій день фестивалю. Нас тут об'єднує не тільки спільний фольклор, спільна культура, нас об'єднують традиції, нас об'єднує історія, нас об'єднує наше партнерство і, зрештою, нас об'єднує наша дружба, яка проявила себе в перші дні російського вторгнення в Україну. Ми назавжди запам'ятаємо ці дні, коли ви, звичайні громадяни, словацький народ, відкрили двері своїх домів для тисяч українців, які змушені були тікати від жакіть війни в Україні. Ця підтримка триває по сьогоднішній день. Ми це відчуваємо як Посольство, ми про це знаємо, ми це чуємо від наших українців, які далі знаходяться на території Словаччини. За це вам вели-

ка щира подяка і великий уклін.

Я в минулому році приїхав сюди як новий посол і відвідав цей фестиваль в минулому році, який проходив в Пряшеві. І я насправді дуже радий, тому що 70 річниця фестивалю відбувається у Свиднику, фактично в місті, яке цей фестиваль приймало багато десятиліть років і куди цей фестиваль знову повернувся. Це насправді дуже важливо. Це не просто місце. Йдеться про традицію. Традицію, яких в світі зараз залишилось не так вже й багато. І про них ми часто забуваємо. Наше життя настільки стало динамічним, що кожен день приносить щось нове і часто ми забуваємо навіть про те, що відбувалось ще місяць тому. Але традиції – це саме те, що дозволяє нам триматися разом, допомагати один одному, пам'ятати свою історію, щоб цими згадками рухатись далі вперед. І це місце – це теж частина тих традицій. Я дуже вдячний всім, ще раз підкреслюю, пане голово Союзу русинів-українців СР, пані приматорко, за те, що саме у Свиднику проводимо цей ювілейний фестиваль сьогодні. Я сподіваюсь, що ми і надалі будемо збиратись у цьому прекрасному місті, в амфітеатрі. Ще з більшою кількістю наших людей, гостей, наших друзів.

Сьогодні я мав нагоду відвідати Музей української культури. Музей української культури так само в цьому році має ювілей: відзначає 60-річчя свого заснування. Це теж традиція. Традиція української культури тут, в Словаччині. Я хочу подякувати директору музею Ярославу Джоганику за те, що попри фінансові складнощі, складнощі з кадровими наповненнями йому вдається утримувати музей на

▲ Вокальний ансамбль викладачів Великоберезнянської школи мистецтв (Україна) виступив у двох недільних програмах «Країнський двір» в скансені СНМ – МУК та в програмі «Вітання гостей».

▲ Фольклорний колектив «Маковиця», Свидник.

▲ Ні дощ не зірвав фестивалю програму в суботній підвечір в амфітеатрі.

У вересні цього року мине 60 років, коли назавжди відійшов у вічність закарпатський і наш праяшівський поет і довгорічний в'язень німецьких концтаборів Андрій Карабелеш. Зажив дві світові війни, першу хлопчиком у рідному Закарпатті – другу в німецьких концтаборах. Він та власне його поетична генерація із Закарпаття захоплювалися красою карпатської природи, роботями людьми, зображували біду і мрії своїх співгромадян. Свої мрії, сні і болі виклав у багатьох віршах, які склали дві довоєнні і дві повоєнні поетичні збірки.

Андрій Карабелеш народився 24. IX. 1906 року в селі Тібава на Закарпатті в родині лісника. Навколишня чарівна карпатська природа все життя його полонила своєю красою, гармонією, спокоєм, але й боротьбою, щоб вижити, так само як і людина в суспільстві, в якому йому довелося жити. Все це активно сприймала його дитяча, пізніше і поетична душа, що й виявилось у його поезії. Навчання він почав у початковій школі села Душина і продовжив у мадярській гімназії міста Мішкольц, але нестача грошей, щоб заплатити за навчання, змусила його повернутись додому і закінчити навчання в російській гімназії в Мукачеві (1925), де й почав складати російською мовою перші вірші. Але він мріяв далі вчитись. Щоб задовільнити бажання Андрія, то батьки його послали у богословську семінарію, яку закінчив 1929 року, але священником він не став, і подався без грошей на навчання у Прагу на філософський факультет Карлового університету, який з великими матеріальними труднощами закінчив 1934 року. Заробляв гроші на прожиття різними фізичними роботами, малював чи копіював різні картини карпатської природи і продав їх на вулиці. Дослідники навіть твердять, що він відвідував і Празьку академію мистецтв. Все це покляло відбиток чи виявилось у його подальшій поетичній творчості.

Вже прямуючи на навчання у Прагу, мав у кишені дві свої поетичні збірки «Избранные стихотворения» (1929) і «В лучах рассвета» (1929), які були позитивно сприйняті тодішньою критикою та читачами. Позитивно відгукнулись на його збірки і такі знавці художньої творчості, як І. Ернбург, В. Вергун, але і В. Гренджа-Донський чи чеський письменник І. Ольбрахт. Високу оцінку тим же віршам дали пізніше С. Макара («Андрій Карабелеш: поет суворой долі» (2006), В. Хома (2000), І. Галайда та інші. Вірші В. Карабелеша і сьогодні не втратили свою художність. Вони і тепер ще мають чимале естетичне та пізнавальне значення.

Після закінчення Карлового університету він повернувся додому на Закарпаття і став учителем російської мови і літератури. Учив у Волово (нині Міжгір'я), Сваляві, Хусті і Мукачеві. В поезії, яку тоді писав, реагував на складне політичне життя рідного краю, оспівував красу карпатської природи, виступав на захист патріотичних сил закарпатців, які боролися в 1938-39 роках проти мадярського і німецького фашизму та за створення самостійної держави

Карпатська Україна. Тому русофіли 1939 року звільнили його з роботи в Мукачівській російській гімназії. А. Карабелеш усвідомив свою помилку, що спілкувався із закарпатськими русофілами, тому звернувся за допомогою до проукраїнських представників листом, в якому виклав свою позицію, про що В. Гренджа-Донський у щоденнику «Щастя і горе Карпатської України» пише так: А. Карабелеш «залишив русофілів» і «написав листа, в якому караяється і заявляє, що повертається до народу... Він хлопець, як кажуть, з головою і

секції Спілки словацьких письменників (УС ССП), допомагав молодим чи початкувачим авторам. Про це радо розповідали С. Макара або В. Дацей, які тоді очолювали Клуб молодих авторів УС ССП. Видав дві збірки «На смертельном рубеже» (1953) та «В Карпатах» (1955). У віршах обох збірок він повернувся до воєнних років, до того, що він пережив, які страшні знущання зазнав у концтаборах, як любов до рідного краю допомагала йому вижити і мріяти про краще майбутнє краю. Саме любов до Закарпаття допомагала йому лікувати свою душу. Майже в кожному рядку криється глибока трагедія людини-поета і в'язня А. Карабелеша. Лише віра в майбутнє ліпше життя допомагали йому вижити.

Доля поета Карабелеша була справді страшна, безпощадна, аж не віриться, що все це можна пережити. Наслідки знущань в концтаборах, несприятливі умови родинного життя та й нелюдське, ба навіть вороже ставлення членів УС ССП до нього були для нього трагічні: члени УС ССП написали «Заяву про поета Андрія Карабелеша», яку опублікували в журналі «Дукля», 1958, № 3, в якій обвинуватили поета А. Карабелеша з різних вигаданих, безпідставних помилок, в аморальному способі життя, пияцтві тощо і виключили його із УС ССП. Не знаю, чия це була ініціатива, бо вже рік до того акту в Закарпатті з'явилися статті типу: «Об ошибочных оценках творчества А. Карабелеша», «Чи можна називати А. Карабелеша співцем Закарпаття?», «Странная позиция журнала «Жовтень» та інші, які зробили із поета ворога СРСР. Прошу звернути увагу, що статті в українських журналах були написані російською мовою. Це його морально знищило і значно погіршило його стан здоров'я. Він залишає Пряшів і переїжджає в Чехію до міст Аш, Хеб, потім працював у Карлових Варах та інших містах Чехії. Нарешті вирішив 1964 року після його реабілітації у нас повернутись додому в Мукачеве, де його теж спочатку не прийняли позитивно. Аж в період незалежності України по-справжньому оцінили позитивно його діяльність поетичну і суспільно-громадську. Докладніше про творчість Андрія Карабелеша можемо дочитатися у згаданій книжечці Сергія Макари «Андрій Карабелеш: поет суворой долі» (Банська Бистриця, 2006).

Хоч А. Карабелеш не писав українською мовою, він не виступав проти неї, вважав себе і був патріотом Карпатської України. Чимало творів він присвятив рідному Закарпаттю і нащадкам залишив такий заповіт:

*Будь верен ть своей отчизне,
Вовек любви свой край родной,
Любви сладчайшей нету в жизни,
В ней боль, и радость, и покой!*

І праяшівські письменники переоцінили і засудили помилкові, вульгарні позиції своїх попередників, які спалювали його честь, його творчу діяльність, його боротьбу проти фашизму, за правду і справедливості. Аж не віриться, що в його післявоєнній поезії звучать не лише вірші про болі, страждання, але й радісні вірші...

*Тебе карпатский край родной,
Я посвящаю эти песни,
Не знаю я страны иной
Тебя милее и чудесней,*

Не маємо можливість у цій статті докладніше розглянути його широкоспектральну поезію. Як бачимо, життя А. Карабелеша було складне, бурхливе, трагічне, повне болу душевного і фізичного. Зазнав дев'ять операцій. Доля у нього була суворая і складна, але був людиною сильною духом, що виявилось передусім у його поезії. Гадаємо, що його поезія заслуговує уваги не лише з боку сучасних читачів, але й наступних поколінь.

М. РОМАН.

АНДРІЙ КАРАБЕЛЕШ (1906 – 1964)

▲ Андрій Карабелеш.

талановитий письменник». В той же час В. Гренджа-Донський негативно оцінював діяльність нашого праяшівського поета і прозаїка, професора гімназії О. Фаринича, який тоді жив на Закарпатті і надалі служив Фенцику та мадяронам. А. Карабелеш боявся дальших переслідувань з боку мадярських гонимців і виїхав з родиною (його дружина була чешка) в Літомишль. І тут він включився в антифашистську боротьбу, за яку гестапо його ув'язнило спочатку в Градці Кралево, на Панкраці і нарешті послало в німецькі концтабори (Маггаузен, Бухенвальд та й ще в дальші п'ять) і повернувся додому після їх звільнення хворий, морально і фізично знищений. Жаль, ані дома не знайшов спокою. Дружина між тим склала вже нову сім'ю, бо її інформували, що він помер, та до того ще й різні служби безпеки за ним почали слідкувати. Це аж ніяк не допомогло виликувати не лише тіло, але й його душу. Але він не резигнував. В 1945-1952 роках займав посаду директора гімназії в Світавах.

В той час звернулися до нього представники КСУТ, щоб переїхав до Пряшева, де для нього забезпечена робота на Філологічному факультеті Високої школи педагогічної. Він приїхав, щоб жити ближче до рідного краю, допомагати українському населенню Пряшівщини розвивати свою культуру і літературу. Жив скромно, без квартири, ночував на кафедрі російської мови і літератури. Крім викладання російської літератури, співпрацював з праяшівськими редакціями українських часописів і газет, брав активну участь в Українській

У Свиднику 7 – 8 червня 2024 року пройшли Дні мисливства і охорони природи під Дуклею. У підготовку і проведення Днів поруч з мисливцями та охоронцями природи включився також СНМ – Музей української культури у Свиднику, в приміщеннях якого відбулась виставка золотих трофеїв карпатського оленя, впольованого протягом 40 років у Свидницькому окрузі. Тут же відбувся також фаховий семінар під назвою «Карпатський олень під Дуклею». З доповідями виступили інж. Марцел Легоцький та інж. Маріан Бабей. Виставка виявилася особливою цікавою для школярів молодших класів. Найрідкіснішими з усієї виставки є роги, які сфотографував Ладислав Цупер (фото внизу).

Фото: Міріам Божик і Ладислав Цупер.

У Пряшеві всьоме нагородили вняткових особистостей та організацій міста

На святковому засіданні Міської ради міста Пряшів були вручені важливі нагороди: Нагорода приматора міста Пряшів і Нагорода міста Пряшів, Опалове зерно і Почесне громадянство міста Пряшів. Ними були нагороджені особи та організації, які зробили значний внесок у розвиток і просування міста або досягли вняткових результатів у різних сферах суспільного життя.

Урочистий акт вручення нагород відбувся у середу, 5 червня 2024 року, в історичній залі Парку культури і відпочинку в Пряшеві. Лауреати отримали громадські нагороди за минулий 2023 рік.

«Місто Пряшів продовжує поступово змінюватися і розвиватися. Ми намагаємося формувати його таким чином, щоб воно було хорошим фоном для професійного зростання, а також для розвитку молодих спортивних і мистецьких талантів. Я радий, що ми можемо створювати його разом з вами. Я хотів би подякувати всім лауреатам, які будуть нагороджені сьогодні, за їх видатний внесок у розвиток міста Пряшева і суспільства в цілому. Ви є для нас прикладом для наслідування, натхненням і мотивацією робити речі краще», – звернувся до гостей Ріхард Друтаровський, перший заступник приматора міста.

Премія міста Пряшів є однією з найстаріших громадських нагород, яку місто вручає з 1996 року. До цього часу було нагороджено 79 суб'єктів і додалося ще 4 лауреати. Ця премія присуджується фізичним, юридичним особам та колективам за видатний внесок у всіх сферах суспільного, економічного та культурного життя.

Запрошення на святкову церемонію вручення нагород прийняли делегати міст-партнерів – мер Ніредьгази Ференц Ковач, Маріанна Фурконе Сабо – виконавчий директор Nyiregyháza Non-profit Touristic Ltd – та Святослав Туз, заступник міського голови Мукачеве.

Премію міста Пряшова за 2023 рік отримав прозаїк, літературний критик, театрознавець і професор університету Карол Горак.

Директорка Крайової бібліотеки ім. П. О. Гведослава в Пряшеві Івета Гурна отримала нагороду за видатні досягнення в галузі культури, освіти, особистий внесок та відданість справі розвитку регіональної бібліотечної справи.

Зора Мігокова – лекторка, офіційний екскурсовод Музею єврейської культури в Пряшеві – одна з найстаріших екскурсоводів у музеях Пряшева. Вона отримала нагороду за активний багаторічний внесок, професійний та надзвичайний людський зусилля у промоцію міста.

Серед лауреатів також Гімназія Яна Адама Раймана (GJAR) на Мудронова 20 у Пряшеві, яка була нагороджена за багаторічну працю в галузі освіти, виховання дітей та молоді, за сумлінну та якісну роботу з учнями та в навчально-виховному процесі.

За значний внесок у технологічний ринок, за впровадження інноваційних методів у розробку та виробництво, за внесок у забезпечення зайнятості, економічний розвиток міста та поширення своєї репутації та презентації в країні та за кордоном, «Опалове зерно» отримала компанія SEAK, s. r. o.

Премією приматора міста був нагороджений Радослав Данілак, викладач університету, підприємець та інноватор.

Александр Ернст, головний контролер міста Пряшів, був нагороджений за багаторічну професійну роботу на користь міста Пряшів, просування принципів законності та економії в місцевому самоврядуванні, громадянську активність та значну благодійну діяльність.

Третім лауреатом премії став кінематографіст Олександр Шуркала за значний і багаторічний внесок у розвиток кінематографу в Словаччині та за її межами.

Ім'я уродженця Пряшева Петра Ліпи було додано до числа володарів важливої нагороди Почесного громадянина міста Пряшева за його унікальні музичні досягнення, завдяки яким він представляє своє рідне місто як важливе джерело музичної культури не тільки в Словаччині, а й на міжнародному рівні через свою музику та мистецтво.

Агата УРБАНОВА.

▲ Українські письменники Словаччини під час зустрічі з Андрієм Карабелешем (зліва): Федір Іванчов, Іван Мацінський, Андрій Карабелеш, Михайло Шмайда, Іван Шпелецький. Фото з архіву газети «Нове життя».

У Порачі при народній пісні

Премне пообіддя стояло надворі 9-го червня цього року. Навколишня природа грала літніми, різних відтінків зеленими кольорами дерев, червоними маками та дзюрчанням малих потічків. У залі Сільського уряду села Порач на Спиші збирались місцеві громадяни, щоб послухати пісні регіону, пізнати нові таланти, чи привітати своїх знайомих співаків.

Огляд став одним із результатів організаційної роботи по підготовці і проведенню регіонального кола пісенного огляду «Маковицька струна», яку Союз русинів-українців СР щорічно готує, щоб кінцем року об'єднати співаків у загальному огляді у місті Бардіїв, а потім представити на святковому концерті в Пряшеві. Значна заслуга у гладкому ході огляду менеджерки Списького культурного центру і бібліотеки, установи Кошицького самоврядного краю у Спиській Новій Весі Елени Бекешової.

В останніх тижнях місяця червня закінчуються регіональні кола огляду народної пісні «Маковицька струна». В селі Порач відбувся передостанній огляд. В змаганні представились інтерпретатори народної пісні, характерної своїм діалектом, музикальністю і виконанням. Премно тут приходили і зустрічатися з відомими і новими талантами цього кутка північно-східної частини Словацьчини. Звучать тут пісні на діалекті, який значною мірою відрізняється від діалекту інших регіонів, де компактно проживає русько-українське населення. Давні традиції, звичаї, народний одяг, народна культура, до котрої пісня належить, тут зберігаються роками.

Небагато співаків взяло участь у огляді-змаганні, але публіка могла а премністю послухати пісні у виконанні Марії Гудак зі Словінки, Якуба Ференчака з Клокнави, Домініка Сакмарової зі Списького Подградя, Петра Мніха з Руднян і тріо в складі Симона Белічак, Домініка Сакмарова зі Списького Подградя та Марта Тремкова з Левочі. В четвертій категорії, у котру за віком входять старші річники, представились Петер Турек і Петер Лабаш з Торисок.

Вступним словом привітав публіку староста села інж. Петро Волчка. Його прізвище нагадує відомого співака Петра Волчка, лавреата «Маковицької струни». Привітав також присутнього на огляді голову ЦР СРУСР Павла Богдана.

За оригінальністю, особливостями, характером, змістом-темою пісні, але головне за вартістю виконання слідувало журі в складі Віктор Гащак, Ігор Крета і Патриція Павлікова, заступник згаданого Списького культурного центру і бібліотеки, установи Кошицького самоврядного краю.

Співаки готувались до огляду з почуттям якнайкращої підготовки, оскільки цього року відбувається ювілейний 50-ий річник цього свята пісні. Оціночна комісія, прослухавши співаків, обрала у «золоте пасмо» з участю в центральному огляді солістів Марію Гудак і Петра Мніха та чоловічий дует Петро Турек і Петро Лабаш. Останні співаки опинились у «срібному» і «бронзовому» пасмах.

Єва ОЛЕАР.

Регіональний огляд в Зубному

У неділю, 16-го червня, у селі Зубне відбувся регіональний огляд «Маковицької струни», гуменського регіону – округи Гуменне, Меджилабірці і Снина. Огляд відбувся у великому залі БК, святково підготовленому і переповненому глядачами. Конферансьє огляду Єва Олеар та старостка села Михаела Василенко привітали присутніх та гостей, члена Президії ЦР СРУСР Івана Лукача і Галину Мивканич, заступника голови ЦР СРУСР, яка одночасно була членом оціночної комісії. Єва Олеар одночасно привітала і дальших членів оціночної комісії – Варфоломія Сотача, д-ра Ігоря Крета та Мартину Світок. В огляді у Зубному брало участь 45 співаків у 33 номерах в усіх чотирьох категоріях. На сцену поступово виходили окремі співаки. Більшість з них виконали пісні у супроводі музичних інструментів, але були й такі, які виступали без музичного супроводу.

Окремі співаки за своїм виконанням були поділені до трьох груп за рівнем співу. 9 номерів опинилося у бронзовому пасмі, 19 номерам було встановлене срібне пасмо. У золотому пасмі були: дуо спів Тамара Гуняра та Олівія Гуняра, Янка Магурова соло спів, Мирослав Козак та Патрик Піра дуо спів, сестри Шіртвові у тріо співі.

Поки комісія оцінювала співаків, настрої у Будинку культури був чудовий, чергувались пісні одна за одною. Щира подяка належить старостці села за високий рівень підготовки регіонального огляду.

Ігор КРЕТА.

Джерела питної води знайдені у дев'ятнадцяти місцевостях на Снинщині

Пряшівський самоврядний край (ПСК) завершив гідрогеологічне буріння в декількох селах Снинського округу, які не мають водопостачання. Свердловини підтвердили наявність джерел води, придатних для питного водопостачання.

За словами прес-секретаря ПСК Даші Єленьової, на ці цілі край витратив понад мільйон євро з власних та європейських фондів.

З 24 сіл Снинського округу, які беруть участь у проекті, джерело питної води підтверджено у 19 селах.

«У решті п'яти сіл постачання буде здійснюватися з поверхневих джерел. Хоча це не входить до нашої компетенції і цей порядок денний є надзвичайно складним, є радий, що ми можемо допомогти більш ніж 5 000 жителям округу, які живуть поблизу Старинського водосховища, але самі не мають доступу до питної води», – сказав Мілан Маєрський (KDĽH), голова ПСК.

Геологорозвідувальні роботи
Підтверджено джерело питної води в селах Березовець, Дубрава, Кальна Розтока, Кленова, Ковбасів, Колониця, Осадне, Паризівці, Пчо-

лине, Прислоп, Тополя, Улицьке Криве, Збой, Гостовиці, Чукалівці, Рунина і Новоселиця.

На початку року ПСК побудував дві свердловини – у селах Шмиговець та Руська Волева.

«Для інших сіл, які ще не мають перевіреного і підтверженого джерела питної води, або гідрогеологічні розвідувальні роботи не були успішними, ми передбачаємо забезпечення жителів питною водою з джерел, розташованих в хотарі цих сіл, або з інших альтернативних джерел», – сказав Ян Коцак, керівник відділу управління проектами адміністрації ПСК, додавши, що в найближчі тижні вони почнуть геологорозвідувальні роботи на джерелах, які повинні тривати один рік.

Фінанси

З 2021 року ПСК провів понад 30 розвідувальних буріннь на глибину від 50 до 200 метрів, результати яких є основою для обробки проектної документації.

ПСК також вже готує проектну документацію для долини Збоя, включаючи села Новоселицю, Збой і Улицьке Криве.

Сторінки минулого (108)

ВОЛЯ – VOĽA (окр. Михалівці)

Словацькі історики простежують розвиток сіл, в назвах яких міститься апаратив Воля (окр. Михалівці), Якубова Воля (окр. Сабинів), Руська Воля (окр. Воронів н/Т.), Руська Воля над Попраддом (окр. Стара Любовня), Вишня Воля (окр. Бардіїв), Нижня Воля (окр. Бардіїв), Юскова Воля (окр. Воронів н/Т.), Юркова Воля (окр. Свидник). Так, наприклад, В. Рабік в статті *Rusini a valašské obyvatelstvo na východnom Slovensku v stredoveku* (Historický časopis, ročník 53, 2005, č. 2), серед іншого, зазначає: «Všetky stredoveké dediny s názvom Vöfa vznikli na východnom Slovensku ešte v kontexte dosídľovania na nemeckom práve za účasti rusínskeho, ale i poľského obyvateľstva». Стосовно села Воля, яке знаходиться на північ від Націної Весі (Настіної Весі?) і на південь від Стразького, він додає, що назва походить від східнослов'янського ослетати-ва < Воля, а отже мова йде про українську людність – русинів, які знайшли своє місце проживання на низинних просторах Земпліна ще на німецькому праві. Він пише: «Názov tejto dediny pochádza z východoslovenského apelativu < Volja a v slovenčine mu zodpovedá apelativum <lehota». В. Рабік на основі джерел доводить, що в села з назвою Воля поселялась руська (українська) людність з Польщі і Галичини. Автор наводить, що на захід від Михалівців було два села під назвою Воля – це сучасна Воля і вимерла в середньовіччі Волиця, яка знаходилася десь в районі Лесного і її первинна назва все ще була Воля. У 1405 році це село вже згадується під назвою Волиця, але в 1448 році це було просто вимерле поселення.

В Словацьчині знаходимо цілий ряд словацьких сіл, в назві яких є апаратив Lehota: Lehota nad Rimavicou, Lehota pod Vtáčnikom, Čelkova Lehota, Čierna Lehota, Dolná Lehota, Horná Lehota, Chudá Lehota, Janova Lehota, Kráľova Lehota, Malá Lehota, Mníchova Lehota, Muránska Lehota, Nová Lehota, Pavčina Lehota, Petrova Lehota, Ratkovská Lehota, Revúcka Lehota, Rudnianska Lehota, Stará Lehota, Veľká Lehota, Lehôtka, Lhota.

Історичні назви Волі: Wolya, Volya et alia Volya (1357), з року 1773 ako Volya Laborsky (1773), Vöfa (1920); по-мадярськи: Laborcvolya, Laborcfaiva. Я. М. Корабинський в

своєму лексиконі сіл (1786) назву села наводить як Wölya-Laborz, Wolya-Laborzky, проте не наводить ні національність, ні віросповідання жителів Волі (стор. 847).

Краєзнавчий словник сіл Словацьчини простежує розвиток села від заснування у 1357 році і до наших днів. Належало до маєтку Михалівці, з 1436 року – до землевласницьких родин. На рубежі 16-17 століть Воля була великим селом з кріпаками. У 17 столітті місцеві селянські домогосподарства біднішали і ставали дедалі меншими. Незважаючи на зубожіння кріпацьких господарств, на рубежі 17–18 століть Воля все ще залишалася невеликим селом. У 1715 році в селі налічувалося вісім, а в 1720 році – дев'ять кріпацьких господарств, у 17 столітті Воля була резиденцією родини Лужанських, з 1774 року належало родинам Старай і Околичани, у 19 столітті – родині Маріаші. У 1715 році тут було 6 покинутих і 8 заселених будинків, у 1787 році – 27 будинків і 240 жителів, у 1828 році – 52 будинки і 427 жителів. Воляни займалися хліборобством, виготовленням віників та цегли-сирцю (perálená tehla). В період міжвоєнної Чехословацьчини жителі займалися сільським господарством і ткацтвом.

У сучасному складно віднайти сліди колишньої руської людності у Волі (і не лише тут). Про її присутність сьогодні засвідчує хіба що існування церкви східного обряду.

Мадярські статистики 1880, 1890, 1900 і 1910 років присутність одного жителя руської національності фіксують тільки в 1890 році, хоч більшість віруючих належала до церкви східного візантійського обряду. Ось декотрі дані з статистики: 1880 рік: 456 жит., 85 р.-кат., 329 гр.-кат., 1 реформ., 41 юд., 1890 р.: 457 жит., 122 р.-кат., 309 гр.-кат., 1 еванг. а.в., 2 реформ., 23 юд., 1900 р.: 447 жит., 86 р.-кат., 329 гр.-кат., 5 еванг. а.в., 1 реформ. 26 юд., 1910 р.: 457 жит., 122 р.-кат., 309 гр.-кат., 1 еванг. а.в., 2 реформ., 23 юд.

Як зазначають церковні архіви, колишні руські (українські) переселенці з південно-східної Польщі і Галичини на протязі історичного

жовними закупівлями для будівництва систем водопостачання та водовідведення, а також з оформленням заявки на безповоротний фінансовий внесок.

«Села Збойської долини вже отримали фінансування в рамках Інтегрованої територіальної стратегії ПСК на суму 11 мільйонів євро», – сказав М. Маєрський. В даний час ведуться переговори про фінансове покриття для інших сіл.

Крайова самоуправа також займається забезпеченням каналізації

Російські активи для допомоги Україні

Верховний представник ЄС із зовнішньополітичних питань Жозеп Боррель заявив, що перші 1,4 млрд євро доходів від заморожених активів РФ можуть надійти для допомоги Україні вже наступного тижня.

Рішення стало можливим після того, як ЄС знайшов правовий шлях як обійти вето Угорщини і використати доходи на заморожені російські активи, щоб придбати зброю для України.

«Є процес, щоб це зробити швидко. Перший транш коштів надійде наступного тижня, в липні. Другий – через кілька місяців. Україна потребує більшої допомоги і ця допомога по-

трібна зараз, перед літом», – сказав Боррель перед зустріччю міністрів закордонних справ ЄС 24 червня.

Рішення стало можливим після того, як ЄС знайшов правовий шлях як обійти вето Угорщини і використати доходи на заморожені російські активи, щоб придбати зброю для України. Про це Боррель сказав виданню Financial Times.

Угорщина виступає проти військової допомоги Україні і блокує шість інших рішень для допомоги Києву загальним обсягом 6,6 млрд євро. Однак, як пояснює Боррель, вона «не повинна брати участь у рішенні про використання цих коштів», адже Буда-

розвитку були переважно віруючі східного обряду, вони урізноманітнювали релігійний і національний склад села. У Волі їм служила дерев'яна церква, збудована, за даними єпископської візитації 1746 року, у 1727 році. У 18 столітті її замінила нова дерев'яна церква. Наприкінці 18 століття віруючі побудували цегляну церкву, яка донині є домінантою Волі. До 1870-х років Воля була філією парафії Генджелівці. Після злиття Генджелівців з Ореським, парафіяльний осідок було перенесено до Волі. З 1805 року тут веліся метрики. Освячення храму в 1902 році здійснив Мукачівський єпископ Юлій Фірцак (1836 – 1912). У середині 20 століття волянська парафія налічувала 1147 вірних, у тому числі у філіях Націна Вєсь (461), Старе (93) та Ореське (289).

До наших днів дійшов список парафіяльних священників та адміністраторів:

(1723 – 1750) Михайло Артимович (1), (1781 – 1788) Михайло Железник, (1788 – 1805) Йосиф Фесторі, (1805 – 1825) Юрій Павлович, (1825 – 1831) Михайло Артимович (2), (1832 – 1836) Олександр Лабанц (*1803), (1836 – 1840) Антон Лабанц, (1840 – 1860) Олександр Лабанц (*1803), (1860 – 1882) Василь Людовіт Дудинський, (1882 – 1903) Олексій Дудинський, (1904 – 1941) Іоанн Шерегі, (1941 – 1951) Дезидер Тінк, (1968) Дезидер Тінк, (1989 – 1999) Бартоломей Лешко, (1999 – 2001) Ондрей Фабіан, (2001 – ?) Марек Пальо – замісник зі Стразького, (2011 – 2012) Іозеф Гаврила.

Перепис населення показує, що Воля в 2021 році мала 261 жителя. Історичний розвиток Волі, як документують мадярські переписи, пішов виразно на користь римо-католицької церкви, що особливо посилювалось останніми десятиріччями, коли зникли церковні заборони в укладанні шлюбів з іновірцями і настало розмивання східнохристиянських і західнохристиянських церковних традицій та коли від 70-х років 20 століття словацькі богослуження поступово приходять на заміну традиційних церковнослов'янських.

Із загальної кількості села 243 особи заявили словацьку, 3 українську, 1 польську, 3 італійську, 1 іншу національність, у 10 осіб не було встановлено національну приналежність; 18 жителів – без віросповідання, 101 р.-кат., 124 гр.-кат., 6 правосл., 1 ad.hoc рух, 1 інш., у 10 осіб не було встановлено віросповідання.

-мі-

у 28 селах Снинського округу, де проживає майже 7 000 жителів. Забезпечення водопостачання та водовідведення для Снинського округу розпочалося як проект в рамках ініціативи *Catching-up Regions – Наздоганяючі регіони* у співпраці зі Світовим банком, Європейською комісією та Міністерством інвестицій, регіонального розвитку та інформатизації Словацької Республіки. Він повинен бути завершений до 2029 року. **Пресслужба ПСК, Пряшів.**

пешт раніше утримувався від плану ЄС відкладати доходи із знерухомлених російських активів.

Видання вказує, що це рішення може відкрити шлях і для використання цих доходів, щоб G7 міг надати Україні позику обсягом 50 мільярдів доларів.

Угорщина розкритикувала рішення ЄС. Міністр закордонних справ Угорщини Петер Сіярто написав у мережі Facebook в понеділок: «Ще мільярди для України – цього разу із порушенням європейських правил і обходом Угорщини».

Раніше цього місяця G7 узгодив план надання Україні позики на 50 мільярдів доларів. Позику буде виплачено за рахунок доходів на російські активи.

Голос Америки, 24.6.2024 р.

Святом завершення цілорічної праці хлібороба були жнива – основний етап збирання зернових культур. Це свято хліба – підсумок виснажливої праці, а водночас і радість, сподівання на достаток. До землеробських робіт були спрямовані всі помисли й погляди хлібороба.

ні вночі ставали, бо о третій вже починались виснажливі польові роботи – косіння, в'язання. Страву їм носили в поле – галушки зі сиром, капустою, пироги, замішки з кукурудзи, картопля з молоком, солонина, хліб, причому м'ясо споживали тільки в неділю. Женці найчастіше були оплачувані зер-

Ой, жнийме ми, жнийме...

Період перед жнивими називався *передівка*, *доновинки*, *передновок* – це був відрізок часу між двома святами Яном та Петром, тобто час перед новим хлібом. Це був найскрутніший для хлібороба період, коли закінчувалися запаси зернових та інших продуктів.

Саме в цей час, коли на Яна зерно тільки починало достигати, а на Петра місцями вже дозрівало колосся, жінки вишуквали в полі невижаті загни, де дозрівала пшениця, зжинали зріле колосся, яке вдома товкли *праником*, висушували на сонці, мололи на жорнах і пекли «новий хліб». Цей період від Яна до Петра характеризують такі народні вислови, як, наприклад: *А на Яна ші ніч не мала, а на Петра уж з нового пекла, а на Свату Марью наварила величяку вару; А на Яна ші жыто не жала а на Петра уж з нового пекла; На Яна на стеранку не мала а на Петра уж наварила і напекла; На Яна ніч не мала, а на Петра – хліба напекла; На Яна хліба не мала, а на Петра пироги напекла; А на Яна ніч не мала, а на Петра хліба пекла, а на Свату Марью зо шиткого варю, про парібків лем замішки, про Янічка і періжкы.*

Зі збором врожаю в літній період пов'язана значна кількість повір'їв та магичних дій, спрямованих на успішне завершення цілорічної праці на господарстві. На кожному клаптику землі, засіяному зерновими, господар залишав кілька нескошених колосків пшениці, жита, ячменю і т. п., щоб миші залишилися в полі й не завелися на газдівстві. На подвір'ї, складаючи привезені снопи з воза, не сміли під час цієї роботи говорити, щоб миші не з'їли збіжжя.

За роботою в жниварську пору маломаєтні селяни-бідняки відходили до південних, більш родючих областей з панськими маєтками – на *долняки*, на *мадари* або, як на Снинщині казали, *ішли на вбжин*, на *жнива*. До Першої світової війни ходили в Потисся, теперішню Угорщину, а пізніше, коли виникли кордони нової Чехословацької республіки, то прямували в околицю Требишова чи Михаловець. На *вбжин* відходила від Яна, а верталися додому на свято Іллі, тобто початком серпня. Спали найчастіше в stodolax на соломі в поодиноких *газдів*, прикривалися покрівцями. О другій годи-

ном – за дванадцять *марадик*, т. е. косили, жали, одержуючи плату певною частиною врожаю, якими були снопи зерна, складені хрестами в купі, в так звані *марадики*. В Старинській долині казали: *На вбжен – голоден, а з вбжину – з хлібину*. Метою жниварських робіт було, к. і., привезти звідти якісне зерно на посів.

На Свидниччині побутує жартівлива оповідь про те, як наші люди прийшли на жнива на *мадари* до Пархов'ян чи Сечовської Полянки біля Требишова, де робили, як коні, цілий день косили, а як прийшли зголоднілі, вироблені до газдині, то так, ненажери, жадібно їли, аж їм за вухами гірї росли. А газдиня-мадаряка, коли виділа, які вони ненаситні, як ненажерливо їдять, злякалася, що виїдять все до кореня, поїмалась за голову і перелякано вигукнула: *Іштене! Іштене!* (Господи! Господи!). А кум кумові говорить:

Ічте, куме, ічте, бо газдиня нас нукать «Ічте лем! Ічте лем!».

І ще більш смачно почали їсти. У жниварських піснях переплітаються мотиви втоми від важкої праці на чужому полі з мотивами радості й турботи:

Ставайте, домаре, бо ідутъ

Портки простирайте, їсти нам давайте.

Жнийме же ми, жнийме, жебы зме

Жебы зме навечур олдомаш

У нашого пана брана мальована,

Робить в нього робить челядь

Пане наш, пане наш, почлиivosti

Тримаш нас до ночі, в зеленій убочі,

Тримаш нас до змерку, в тім

В нашого пана табла округленька,

Робить на ній, робить челядь

Робиме у пана од ночі до ночі,

А пан нам повідасть, же не є

Вже зме доробили мадарську

Чекай ня, мамочко, дома на суботу.

Отворяй, мамочко, отворяй

Бо уж тобі іде зо жнива дівочка.

На жнива зме ішли як білы гуци,

А з панського домів як попелюсі.

Святом завершення цілорічної праці хлібороба були обжинки (*дожжинки*): селяни плели панові-господареві з колосків жита, пшениці, ячменю й вівса вінець, вимагаючи винагороду за виконану роботу. Господар повинен був поставити могорич (*олдомаш*) – погостувати, пригостити всіх присутніх на дворі і таким чином викупити *дожжинковий* вінець:

Косарі, несучи обжинковий вінець на граблях, співали пісню:

Дожжали, дожжали, люди нам

Не самі зме дожжали, люди нам

Коло віночка, коло, през тото

Пані – до stodoly, панове – до

Коло віночка, коло, през тото

Выйдь, пане, выйдь ку нам, куп собі

Як го ты не купиш, та підеме

До пана жыдовського, до жыда

*Треба підкреслити, що на закінчення жниварських робіт женці виносили господареві останній невимолочений сніп зерна пшениці. У вже неіснуючих селах Старинської долини готували з польових квітів вінець, у який всували перші та останні найкращі колоски пшениці. Такий вінець-букет називався *врочник*, *вборок* і вручали *газдові*, господареві зі словами: *Газдо, дай вам, Боже, на другий руки ші липшу уроду*.*

Саме такому букету надавали магічно-вегетативну функцію і тому після освячення 15 серпня до нього встромлювали всі серпи, якими користалися в часі жнив. На цей вінець-букет, що знаходився під столом, всі члени сім'ї клали босі ноги, щоб в майбутньому році не боліли. В основному цей букет символізував увесь урожай на господарстві і тому його відкладали у вікно або в *сипку*, *сипанець*. Зерно з цього букету восени заорювали під озимину, залишок зілля застосовували в народній медицині.

Здавалося б, що після дожинок для селянина-хлібороба настав довготривалий відпочинок від важкої роботи в полі. Але це не було точно так, бо після закінчення жниварських робіт чоловіки знов відходили на *долняки* на *молотіння* (на *вымолот*), де допомагали при *молотарці*. Більшість з них наймалася на ручне *молотіння* жита. Жито *молотили* ручно ціпами, а солону опісля в'язали в *жмути*-снопики (*кычки*), якими покривали стріхи дерев'яних хат.

Й. В.

Гумор

Сусідка говорить дівчині.

– Анічко, я бачила тебе з парубком...

– Це мій наречений.

– А знаєш ти його добре?

– Та правда, лише не знаю, як його звать і де живе?..

* * *

На суді.

– Ви даєте того пана до суду за образу честі?

– Так, пане суддя.

– А що він вам сказав?

– Та я не чув, бо він тільки щось мимрив собі попід ніс.

Питання фінансування дорогоцінних вівтарів та іконостасів вирішене

Загалом йдеться про вісім вівтарів або іконостасів, якщо йдеться про окремі сакральні об'єкти, такі як амвони чи баптистерії, реконструкцію яких розпочали у 2015 – 2018 роках регіональні реставраційні майстерні.

Міністерство культури СР та Міністерство фінансів СР домовилися про виділення понад 160 тисяч євро.

У Міністерстві культури пояснили, що через рішення Конституційного суду СР регіональні реставраційні студії поступово припинили свою діяльність, що призупинило фінансування окремих пам'яток у рамках програми Міністерства культури «Відновім свій дім» (*Obnovme svoj dom*).

У міністерстві додали, що власники не в змозі профінансувати реставрацію з власних коштів, хоча в деяких випадках суми, про які йдеться, були мінімальними.

«Оскільки реставрація пам'яток національної культури є од-

ним з наших пріоритетів, ми вирішили допомогти і домовилися з Міністерством фінансів про їх співфінансування в іншій спосіб», – сказала міністр культури Мартіна Шимковичова.

Фінансову дотацію на реставрацію пам'яток національної культури отримують церква св. Параскеви в с. Доброслава в окрузі Свидник, церква св. Василя Великого в с. Владича (місцевість Дрішна) в окрузі Стropків, церква Різдва Пресвятої Богородиці в с. Стацінська Розтока в окрузі Снина, євангелічна церква в Рожнявському Бистрому в окрузі Рожнява, церква св. Петра з Алькантари в місцевості Околичне в Ліптовському Микулаші, Євангеліська церква в Генцковицях в Рожнявському окрузі, церква Віднайдення Чесного Хреста в Чичманях в Жилінському окрузі та церква Воздвиження Чесного Хреста в місцевості Букова Гірка в Буківцях в Стropківському окрузі.

Р
Дж.: МК СР.

Новини культури

УКРАЇНА. Приготування української традиційної страви «Голубці» включили до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України.

ІРЛАНДІЯ. В Українському центрі «Паляниця» у місті Каван у рамках творчого вечора з українською режисеркою-документалісткою, колишньою військовою Алісою Коваленко та українською активісткою та волонтеркою Іриною Довгань відбувся показ фільму «Ми не згаснемо».

КАНАДА. У місті Едмонтон, столиці канадської провінції Альберта, відбувся благодійний концерт заслуженої артистки України Оксани Мухи, на якому зібрали понад 10 тисяч доларів для підтримки фонду Ангели Хоронителі України.

ЛАТВІЯ. У Латвійському університеті в Ризі відбулося відкриття фотовиставки «Листівки з України» про українські культурні об'єкти, зруйновані та пошкоджені внаслідок російської агресії.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ. У місті Кардіфф (Уельс) за участю посольства України у Сполученому Королівстві у рамках Фестивалю українського кіно відбувся показ документального фільму «20 днів у Маріуполі».

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ. У містечку Річмонд, яке є передмістям столиці Великої Британії, у рамках українського свята Івана Купала відбувається благодійний фестиваль «Kupala Part», усі зібрані кошти з якого будуть спрямовані на підтримку України.

СЕРБІЯ. У Культурному центрі міста Кула відбувся 20-й фестиваль «Калина» – найбільша культурна подія української громади в Сербії.

ЕСТОНІЯ. У Таллінні 16 червня відбувся Міжнародний фестиваль дитячої та юнацької творчості «Квіти України 2024», організований Асоціацією українських організацій в Естонії.

ЯПОНІЯ. Посольство України в Японії запросило охочих узяти участь у першому українському фестивалі Ukraine Festa Tokyo 2024, який відбудеться 20-21 липня у парку Йоїгогі в Токіо.

США. В Українському народному дому у Нью-Йорку (США) відбувся святковий концерт на підтримку України за участю дитячого хору «Молода Думка».

ТУРЕЧЧИНА. У Стамбулі відбулася презентація другого доповненого видання казок народів України турецькою мовою «Украйна halk masalları».

– А як ви знаєте, що він вас образив, коли тільки щось мимрив під носом?

– Та що б він міг про мене доброго сказати?!

* * *

Голос з телефону.

– Алло! Катя, міг би я сьогодні у підвечір прийти до тебе?

– Приходь Іванку, буду тебе чекати...

– Але, я не Іванко!

– То нічого, я також не Катя... На поліцейній станції.

– Ви були самі красти?

– Так, пане поліцейт. Знаєте, сьогодні тяжко знайти у пару чесного злодія.

* * *

Гість на відвідинах.

– О, маєте гарних п'ятеро дітей...

– Шоста дитина в дорозі, – відповідає домашній!

– Поздоровляю. Коли чекаєте дальшу?

– Вже зараз прибуде, я її за сигаретами послав.

* * *

– Пане сусіде, де ви собі зломали ногу?

– /Г'яний/ Хотите знати, то я вам скажу. Хотите оті сходи?

– Ну-у, бачу...

– А я їх не бачив!

NOVE ŽYTŤA

KULT
MINOR

zahraničia prijíma: SLOVART G.T.G., spol. s r.o., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, e-mail: info@slovart-gtg.sk. Počítačová sada NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 74. Šéfredaktor Miroslav Iljuk. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Náklad: 450 ks. Ročné predplatné 12,50 € Štvrťročné predplatné 3,125 € Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlačie. Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. Objednávky na predplatné do zahraničia prijíma: SLOVART G.T.G., spol. s r.o., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, e-mail: info@slovart-gtg.sk. Počítačová sada NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

НОВЕ ЖИТТЯ

Миролас Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пришів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.

Видає Союз русинів-українців СР.

Рік видання 74. Головний редактор Миролас Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пришів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.